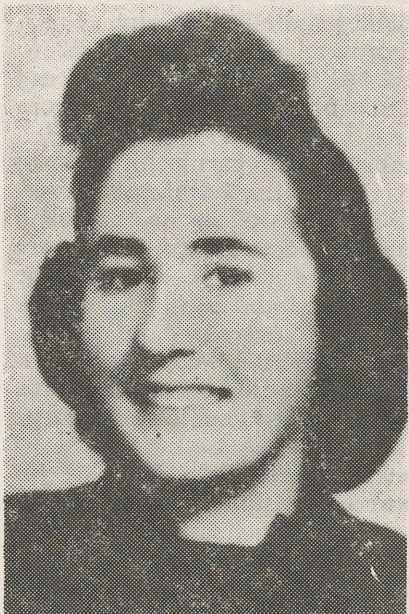

ANKA PAĐEN

ANKA PAĐEN rođena je 29. siječnja 1924. u selu Crno u nekadašnjoj općini Ledenice, a potječe iz siromašne radničke porodice. Osnovnu školu (četiri razreda) završila je u Ledenicama, kao odličan đak. Materijalne prilike obitelji prisilile su ju da odmah po završenoj školi potraži zaposlenje, kako bi pomogla uzdržavanje bolesnog oca, mlađeg brata i sestre. Majka je zapošljava kao kućnu pomoćnicu u Bribiru. Ambiciozna i poletna, uz rad kućne pomoćnice, gazdarica ju je naučila šivati i krojiti.

Godine 1940. zapošljava se u Gostionici »Putnik« u Crikvenici, kako bi zaradila više sredstava za život. U toj je gostionici radila kao šankerica i konobarica sve do odlaska u partizane svibnja 1942. godine.

NOP, a posebno omladinska organizacija Crikvenice zapaža Anku i povjerava joj razne zadatke, pozadinskog i legalnog rada. Osim s NOP-om u Crikvenici, Anka se odmah, početkom 1942. po-

vezala i s pokretom NOP-a u rodnim Ledenicama. U Ledeničku četu šalje novac, sanitetski materijal, odjeću, cigarete i drugo, sve do odlaska u partizane. U travnju 1942. traži putem veze od komande Ledeničke čete da joj se omogući veza i odlazak u partizane. Pred konac svibnja 1942. preko Briorskog logora Anka dolazi u Ledeničku čet u selo Bulice. U četi se zadržava oko mjesec dana. Prvih dana je u četi bila bez puške, a nerado je prihvaćala sporedne poslove u četi. Bila je nezadovoljna tim položajem. Komanda čete i partijska organizacija odlučile su da se »pripazi« na nju, jer se smatralo da bi se mogla vratiti, to više jer joj je majka s obitelji napustila rodno Crno i otišla pod zaštitu Talijana u Ledenice i nešto kasnije u Povile. Anka je sumnju otklonila raportom, uporno tražeći da je se uputi u bataljon »Ljubice Gerovac« u Brinju. Poletna, borbena i buntovna tražila je neposrednu borbu. Upućena je u bataljon, među mnoge Ledeničane koji su već bili u Lici.

Po dolasku u bataljon Anki nije nedostajalo borbe. Čeličila se i kalila, dok se nije naučila ratovati, prekalila u pravog bombaša, neutrašiva jurišnika.

U borbi s ustašama za Krivi Put, 22. lipnja 1942, Anka se posebno istaknula kao bombaš. Tu je zaplijenila i novu pušku, karabin, bombe i vojnu opremu.

U borbi za Modruš Anka je opet među jurišnicima-bombašima. U toj borbi zaplijenila je puškomitraljez »brno«. Nosi »brno« i ponosi se njime »kao svojim«.

Anka se razlikovala od većine ostalih omladinki koje su, uglavnom, bile omladinski rukovodioci, delegati, komesari ili bolničarke. Ankin razvojni put bio je drukčiji: bombaš, puškomitraljezac, poslije, vojni rukovodilac. Tako je tekao životni i borbeni put Anke-Primorke, kako su je od milja zvali borci i narod. Uživala je veliko povjerenje, stekla prijatelje i drugove. Imala je sve vrline koje je narod tražio od jednog borca revolucije. Kada je 12. listopada 1942. formirana Šesta udarna brigada NOV Hrvatske u popaljenoj Drežnici, Anka je u stroju sa »svojim 'brnom« u četvrtom omladinskom bataljonu.

Brigada kreće iz borbe u borbu. Padaju neprijateljski garnizoni: Modruš, Ravna Gora, Gomirje, Severin na Kupi i drugi. U svakoj se borbi Anka ističe. Zidne novine brigade i bataljona poslije svake borbe pisale su o Ankinu junaštvu i dovitljivosti. Izvan borbe bila je neumorna. Svaki trenutak odmora koristila je da nešto sašije, skroji i opere borcima, djeci i narodu. Tako je stekla veliku popularnost kod omladine i naroda, kud god je njena jedinica prolazila.

U četvrtoj neprijateljskoj ofanzivi brigada prelazi u Liku. Anka je premještena u Drugi udarni bataljon. Postaje komandir odjeljenja. U borbama je od Veljuna (kod Karlovca) do Ljubova (kod Gospića). Poslije teške borbe na Ljubovu postaje komandir voda.

Završila je velika neprijateljska ofanziva na Liku. Naše jedinice, još moralno jače, poduzimaju pobjedonosnu ofanzivu za oslobođenje Gacke doline. Selo Crna Vlast s Vrhovinama, ključ je Gacke doline. Tu je 160 četnika dobro utvrđeno i naoružano. Talijani ih štite i podržavaju iz Vrhovina. Dana 7. ožujka brigada je napala Crnu Vlast. Nekoliko dana smjenjuju se bombaške grupe i juriši. Crkvu i svećenikov stan nemoguće je zauzeti puškom i bombom. Anka je vođa bombaša na istočnu i sjeveroistočnu stranu crkve.

Nakon žestokih borbi i juriša, slomljeno je uporište četnika u Crnoj Vlasti, a Talijani bježe iz Vrhovina.

Za pokazanu hrabrost u borbama za vrijeme četvrte neprijateljske ofanzive i za borbenost na Crnoj Vlasti Anku je pohvalio Glavni štab Hrvatske. Ta pohvala dala je Anki još veći poticaj, kao i stotinama mladića i djevojaka, za postizavanje novih uspjeha u borbi.

Poslije borbe za oslobođenje Pazarišta u Lici, početkom srpnja 1943, a u kojoj se Anka posebno istaknula, stigao je kurir brigade. Naredbom štaba Prve brigade 13. divizije Anka je postavljena za komandira Prve čete, Prvog udarnog bataljona. Put od borca, bombaša, mitraljesca, desetara, komandira voda, do komandira čete, nije bio nimalo lak. Trebalo je izvršiti mnogo postavljenih zadataka i mnogo puta biti na čelu juriša da bi se postalo komandir čete. Na te dužnosti postavljeni su najbolji, najinteligentniji, najhrabriji.

Odmah nakon kapitulacije Italije, Prvi udarni bataljon Brigade prebačen je u Istru, na područje Kastva. Otpočela je prva velika njemačka ofanziva na slobodni teritorij Istre, Primorja i Gorskog kotara, nazvana Wolkenbruch (prolom oblaka). Bataljon je vodio žestoke borbe s Nijemcima na području Klane. Noć ga je zatekla opkoljena u trokutu Jelšane — Klana — Kastav.

Čelične kandže tenkova, blindiranih automobila i načičkanih matraljeza čvrsto su stegle obruč oko bataljona. Teški njemački tenkovi, »tigar«, elitne divizije »Adolf Hitler«, »Herman Goering« i »Prinz Eugen« ulijevale su bor-

cima strah: Tko može izdržati ovakav pritisak? Tko može ostati živ? Što je sada jače i čvršće: čovjek ili čelik? U tim trenucima teško je bilo reći tko će biti pobjednik. Za starog ratnika, 20-godišnju Anku, komandira čete, to su bila velika iskušenja, jedna od najtežih borbi s velikim oklopnim željeznim grdosijama. Ti divni mladići i djevojke — partizani — ne misle na strah, ne misle na sebe. Misle na zadatak: kako se probiti iz obruča, kako izvršiti zadatak. Dobra volja i odlučnost postoje, ali je ishod nejasan. Nijemci su čvrsto stegli obruč, vesele se žrtvi, da je pregaze, ali čekaju dan da lakše izbrišu svaki trag čovjeka pod teškim gusjenicama tenkova. Odluka je donesena: točno u pola noći bataljon ide u proboj. Probija se na tri smjera. Ankina ojačana četa dobila je zadatak glavnog proboja sjeverozapadno od Jelšana. Kroz tu se brešu trebao izvući cijeli bataljon.

Komandir čete Anka traži dobrovoljce. Odabire 40 najboljih bombaša, koji će s njom probiti obruč. Uz bombaše su mitraljesici i automatičari. Svi se izuvaju, kako bi neprimjetno došli do tenkova i utvrđenja. Točno u pola noći bombe su sjevnule. Nijemci su iznenađeni. Bombaši, na čelu s Ankom, učinili su svoje. Osigurana je breša i jedinice su se izvukle iz obruča. O hrabrosti Anke i ostalih mladića, bez straha, bez osjećaja boli u bosim nogama, na oštrom kamenu, mnogo se pričalo među borcima divizije. Kroz mnoge okršaje Anka je provela svoju četvu u toj ofanzivi po Gorskom kotaru.

Nova njemačka ofanziva, zvana »Zimske operacije«, s dvije svježije divizije trajala je od 15. do 30. siječnja 1944. Ofanziva je imala cilj: uništiti 13. udarnu diviziju. Prva brigada vodila je borbe sa 392. legionarskom divizijom na prostoru Ogulin — Drežnica. Posebna borba vođena je za ranjenike. Iznad sela Vukelića u Drežnici, bila je smještena centralna bolnica sa 160 ranjenika, od čega 60 nepokretnih. Pokušaj da se ranjenici prebace u Gorski kotar nije uspio, jer su Nijemci presjekli komunikaciju: Novi — Breze — Mošune — Stalak — Jasenak. Pod pritiskom Nijemaca bolnica je napuštena i ranjenici s drežničkim narodom prebačeni su dublje u šumu u zaleđenu Javornicu (kota 1052 i 1005 Opaljenica). Prvi bataljon branio je položaje prema bolnici i ranjenicima. Nijemci su se probili do bolnice i zapalili barake. Svoj napad Nijemci su usmjerili prema ranjenicima i narodu. Presudna borba vođena je 29. siječnja 1944. Neposredno ispred ranjenika bataljon vodi borbu s Nijemcima, a vodi se na rastojanju 100 metara u šumi i snijegu. Odbijena su tri juriša Nijemaca, koji čekaju pojačanje. Štab bataljona donosi odluku o protunapadu, pa bataljon kreće u juriš, Ankina četa također. Anka je u jurišu osjetila teški udarac. Bila je svjesna da tog trenutka ne smije dati do znanja da je ranjena. Krenula je naprijed sa četom. Nijemci su bili potisnuti i protjerani prema Drežnici. Ranjenici i narod su spašeni. Bolničarka je Anku stigla po tragu krvi i previla je. Na licu se odražavala teška bol. Svojim držanjem ohrabrila je borce i dala im snage da gladni i prezebli izdrže do kraja. U toj borbi Anka je izgubila tri prsta i šaku lijeve ruke.

Krajem 1944. godine Anka je bila unaprijeđena u čin potporučnika, a u proljeće 1944. u čin poručnika. Omladina Drežnice pjevala je o Anki:

*Omladino ne bojmo se više,
Ankina četa fašiste briše.*

Kao delegat omladine 13. divizije, još nezaraštene rane, Anka je upućena u Drvar na II kongres USAOJ-a (Ujedinjeni savez antifašističke omladine

Jugoslavije). Na kongresu je birana u sekretarijat novoizabranog rukovodstva, a tada je srela i druga Tita. Inspirirana njegovom ličnošću, po povratku je napisala pjesmu što su je objavile novine 13. divizije u broju 25 od 20. srpnja 1944:

PJESMA TITU

*Mi stojimo svi uz Tita
kao tvrđa klisurina,
stisnuta je naša šaka,
pred njom pada sila svaka.
Ti si vođa, silan, velik,
uz tebe smo kao čelik.
Naša zvijezda petokraka,
trgnu roblje svo iz mraka.
U boj sveti rad slobode,
ona vodi sve narode.
Svi su lanci popucali,
fašizmu se sila svali,
i posljednji trag se briše
fašistička zvijer izdiše.
Učitelju sloge, bratstva,
porobljenog čovječanstva,
ti si naša nada svaka,
i zaštitnik siromaha.*

Anka Pađen, potporučnik

Do kraja 1944. bila je obavještajni oficir PPK bataljona, a zatim je premještena u komandu primorsko-goranskog područja. Jednoličan posao bez borbe i gluhoća smetali su Anki. Tražila je da ponovo ide u borbu pa je upućena u 1. brigadu 43. istarske divizije.

Ostavljali su je drugovi na dužnosti u štabu brigade ili u bataljonu. Sve je odbila, tražila je da ode u neposrednu borbu, u četu za njenoga komandira. Na njeno uporno inzistiranje to joj je udovoljeno. Raspoređena je za komandira 1. čete 1. bataljona 1. brigade. Dana 9. ožujka 1945. došla je u četu koja je istog dana krenula u akciju. Zadatak je bio da četa likvidira njemačku posadu i poruši most na rijeci Dobri u Lešće-Toplice, kod Generalskog Stola. U zoru 10. ožujka 1945. četa je izvršila zadatak bez gubitaka. Prilikom povlačenja Anka je bila posljednja. Stotinjak metara od mosta pogodio ju je njemački snajperista u zatiljak, a metak je izišao kroz slijepo očiću. Ostala je na mjestu mrtva.

Uz tada najviše moguće počasti sahranjena je u prisutnosti boraca 43. divizije, omladine i naroda Lukovdola na groblju u Lukovdolu. Neprijateljski metak presjekao je njezin život, oduzeo njezinu mladost. Nije doživjela radost slobode za koju se nesebično borila. Svojom herojskom smrću pokazala je tisućama mladića i djevojaka kako se treba boriti za slobodu, bratstvo i jedinstvo naših naroda. Treba istaknuti da je Anka Pađen jedina žena-borac, dviju slavnih divizija, 13. primorsko-goranske i 43. istarske, koja je proglašena za narodnog heroja Jugoslavije.

Ukazom Predsjednika Federativne Narodne Republike Jugoslavije, broj 166, od 20. prosinca 1951, Anka je proglašena narodnim herojem.

Petar Frković